

Studiedag voor verzorgenden, verpleegkundigen
en dementie zorgprofessionals

LEREND VERMOGEN VAN MENSEN MET DEMENTIE

ONDER LEIDING VAN
FRANS
HOOGEVEEN

VRIJDAG 9 NOVEMBER 2018
VAN DER VALK UTRECHT

Accreditatie wordt aangevraagd bij het Kwaliteitsregister V&V voor 5 uur

AANMELDEN KAN OP WWW.MARKTWO.NL

Hoewel het ziekteproces onomkeerbaar is, kunnen mensen met dementie nog van alles leren om de kwaliteit van leven te verbeteren. Dit leren gaat niet wezenlijk anders dan bij mensen zonder dementie, maar het vraagt wel bijzondere expertise van de professional. Je moet als zorgverlener aansluiten bij het bestaande gedragsrepertoire, kleine stapjes maken, consequent de juiste hulp bieden.

Omdat veel zorgverleners (en familieleden) niet weten dat mensen met dementie nog lerend vermogen hebben, zijn zij sterk geneigd om veel handelingen uit handen te nemen. Maar dat is lang niet altijd nodig en wenselijk. Door gebruik te maken van het lerend vermogen kan veel worden bereikt. Dat levert de persoon met dementie autonomie en eigenwaarde op en scheelt zorgverleners en familie extra ondersteuning en werkdruk.

Daarom organiseren wij op vrijdag 9 november 2018 een studiedag die geheel in het teken staat van het lerend vermogen van mensen met dementie. Onder leiding van Frans Hoogeveen en aan de hand van zeer inspirerende voorbeelden worden drie vormen van leren bij dementie besproken. Schrijf je in voor deze studiedag en doe er je voordeel mee in de dagelijkse praktijk!

SPREKERS

Frans Hoogeveen is ouderenpsycholoog, met als specialisatie psychogeriatric. Hij werkt voor Florence, is actief in de klinische praktijk en daarnaast zelfstandig gevestigd als adviseur, trainer en projectleider in de dementiezorg. Sinds 2009 is hij hoofdredacteur van DENKBEELD, vakblad over dementie. Van 2009 tot 2017 was hij lector Psychogeriatric aan De Haagse Hogeschool. Hij is auteur van vele artikelen en boeken op het terrein van de psychogeriatric, zoals het boek (Op)nieuw geleerd oud gedaan: over het lerend vermogen van mensen met dementie.

Douwe Draaisma is een Nederlands psycholoog die gespecialiseerd is in de aard en mechanismen van het menselijk geheugen. Hij is bijzonder hoogleraar in de geschiedenis van de psychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Draaisma is de auteur van een aantal zeer succesvolle boeken die veelvuldig zijn vertaald. Met zijn Waarom het leven sneller gaat als je ouder wordt won hij meerdere prijzen.

Manja Trouw is ergotherapeut bij WoonZorgcentra Haaglanden (WZH). Zij is gespecialiseerd in de behandeling van cliënten met dementie, onder andere op het gebied van het lerend vermogen bij dementie.

Tessa Karsten is ergotherapeut bij De Zorgcirkel. Zij is gespecialiseerd in de behandeling van cliënten met dementie, onder andere op het gebied van het lerend vermogen bij dementie.

Hugo van Waarde is verpleegkundige en verpleegwetenschapper. Hij is zelfstandig werkzaam als adviseur en trainer in de zorg voor mensen met dementie.

PROGRAMMA

09.15 uur Registratie deelnemers
09.45 uur Welkom en toelichting op het programma door Frans Hoogeveen

---

10.00 uur **Het geheugen op leeftijd**

Dementie komt met ingrijpende veranderingen in het geheugen. Maar al ver voor die tijd doen zich in het ouder wordende geheugen leeftijdsafhankelijke veranderingen voor. Het prospectief geheugen kan beginnen te haperen en soms doen zich woordvindingsproblemen voor. Behalve deze klachten laten zich ook nieuwe – en positievere – verschijnselen observeren in het geheugen op leeftijd. Een voorbeeld is het reminiscentie-effect, het verschijnsel dat mensen die tegen de zestig lopen de ervaring hebben dat hun herinneringen steeds vaker teruggaan naar de periode dat ze zo tussen de vijftien en vijfentwintig waren. Hun geheugen leidt hen terug naar een periode die ze ervaren als 'mijn tijd'. Het versterkt de neiging om de balans van het eigen leven op te maken. Wanneer die balans negatief uitvalt of als door de vergelijking met 'vroeger' de kwaliteit van het huidige leven als negatief wordt ervaren, kan dit een sombere stemming in de hand werken. Aan de andere kant kan het plezier aan het ophalen van herinneringen ingezet worden bij 'reminiscentie-therapie'. Wat betekent dit voor de omgang met ouderen? En wat betekent het voor jezelf? Douwe Draaisma zal laten zien dat een ouder wordend geheugen niet alleen maar een gestage achteruitgang betekent, maar ook tot nieuwe en verrijkende ervaringen kan leiden.

11.00 uur **Wat gebeurt er met het geheugen als dementie toeslaat?**

Dementie is een progressieve hersenziekte die, onder meer, het geheugen aantast. Het is een proces van achteruitgang dat in tempo per persoon en per vorm van dementie verschilt. Tijdens deze voordracht worden de verschillende stadia van dementie besproken. Van milde beperkingen tot de fase waarin iemand continue verzorging nodig heeft en door geheugenverlies en taalverlies communicatie heel moeilijk is geworden. Het goede nieuws is dat in elk stadium bepaalde geheugenfuncties en bepaalde vormen van leren nog aan te spreken zijn. Dat laat Frans Hoogeveen zien aan de hand van filmpjes en voorbeelden.

12.00 uur Lunch

13.00 uur **Leren bij dementie**

Omdat veel zorgverleners en familieleden niet weten dat mensen met dementie nog lerend vermogen hebben, zijn zij sterk geneigd om veel handelingen uit handen te nemen. Maar dat is lang niet altijd nodig en wenselijk. Door gebruik te maken van het lerend vermogen kan veel worden bereikt. Dat levert de persoon met dementie autonomie en eigenwaarde op en scheelt zorgverleners en familie extra ondersteuning en werkdruk. Frans Hoogeveen, Manja Trouw en Tessa Karsten bespreken drie vormen van leren bij mensen met dementie. Doe er je voordeel mee!

1. Associatieleren (klassiek conditioneren)

Bij associatieleren gaat het om gebruikmaken van nog aanwezige associaties, bijvoorbeeld die van een specifiek muziekstuk met positieve gevoelens. Door gebruik te maken van klassieke conditionering kunnen ook nieuwe associaties worden geleerd. Zo kan een positief emotionele reactie op een preferente geur worden gekoppeld aan een nieuwe situatie.

2. Emotieleren

Bij emotieleren gaat het om gebruikmaken van het feit dat gebeurtenissen die met veel emotie gepaard gaan beter worden onthouden. Dat geldt voor mensen zonder en mensen met dementie. Met behulp van deze leervorm hebben bewoners van verpleeghuizen hun eigen kamer weer leren vinden, weten bezoekers van een zorgboerderij hun eigen overall en laarzen weer te vinden en verdwalen mensen met dementie minder tijdens een wandeling buiten.

3. Foutloos leren

Bij foutloos leren gaat het erom dat je fouten tijdens het leerproces voorkomt. Fouten zijn stoorzenders in leerprocessen, zeker als hersenen beschadigd zijn, zoals bij dementie. Het is de kunst om iemand stap voor stap door het leerproces te loodsen, zonder fouten te maken. Herhaling en het inslijpen van handelingen zijn daarbij van groot belang.

15.00 uur Pauze

15.30 uur **Goede communicatie zorgt voor goede resultaten**

Communicatie met mensen met dementie is bij alle leervormen essentieel. Mensen met dementie hebben meer dan anderen te maken met emoties als faalangst en achterdocht. In de communicatie zijn zaken als een veilige omgeving scheppen, vertrouwen uitstralen, motiveren en verleiden van groot belang. Ook consequent zijn is een belangrijk aandachtspunt. Een goede communicatie en afstemming tussen zorgverleners onderling is net zo belangrijk. Hugo van Waarde laat zien hoe dat moet.

16.30 uur Einde programma

ALGEMENE INFORMATIE

Datum

Vrijdag 9 november 2018

Locatie

Van der Valk Utrecht

Doelgroep

Verzorgenden, verpleegkundigen en andere dementie zorgprofessionals

---

Accreditatie

Accreditatie wordt voor 5 uur aangevraagd bij het Kwaliteitsregister Verpleegkundigen & Verzorgenden.

Aanmelden

Aanmelden op www.marktwo.nl

Kosten

De kosten voor deelname bedragen € 210,-. Mark Two Academy is als geregistreerde instelling voor Kort Beroepsonderwijs (CRKBO) vrijgesteld van BTW.

Annuleren

Tot twee weken voor de cursusdatum kun je, uitsluitend schriftelijk annuleren. Wij brengen dan € 25,- annuleringskosten in rekening. Daarna ben je het volledige cursusbedrag verschuldigd. Je kunt dan nog wel een collega in jouw plaats laten deelnemen.

Meer informatie

MarkTwo Academy

Steven Korteling, cursusmanager

Tel. 033 4345730

Email: skorteling@marktwo.nl

Website: www.marktwo.nl

AANMELDEN KAN OP WWW.MARKTWO.NL